

СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ТА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ

EXPORT AND CREDIT RISK INSURANCE AS ONE OF THE DIRECTIONS OF DOMESTIC BUSINESS

В статті розкрито значення страхування експортних і кредитних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств. Зазначено вчених-економістів, що внесли вагомий внесок в дослідження проблем, пов'язаних зі розкриттям сутності і особливостей страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Розглянуто ключові характеристики, обмеження, особливості і проблеми розвитку страхування експортних і кредитних ризиків аграрних підприємств. На прикладі ТОВ «Агротехсоюз», господарська діяльність якого передбачає ввезення сільськогосподарської техніки і запасних частин, Німеччини, Італії і Франції і подальший її продаж, проаналізовано механізм страхування експортних ризиків і приведено приклад використання переваг програм кредитування «Soface». Наведено критерії «Soface» задля співпраці з банками. Представлена модель «Soface» задля локальних і експортних поставок. Продемонстровані етапи прийняття рішення «Soface» стосовно надання страхового покриття експортних угод здійснюється у декілька етапів. Наведені основні переваги від використання програм кредитування «Soface». Проведена оцінка ефективності удосконалення організаційної складової системи управління зовнішньоекономічної діяльності задля ТОВ «Агротехсоюз» в майбутніх періодах шляхом аналізу динамки прибутку від здійснення ЗЕД й тісно пов'язана зі запровадженням митного ліцензійного складу і застосування кредитної системи «Soface». Проаналізовано комплексний ефект від запропонованих заходів в діяльності ТОВ «Агротехсоюз». Визначено, що інструменти страхування експортних позик, у контексті підтримки зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств потребують найбільш детального доопрацювання. Встановлено, що функціонування експортних кредитних програм має певні переваги задля всіх суб'єктів ЗЕД. Експортно позикові програми найбільш тривалі, ніж при використанні інших кредитних інструментів. В той же час, залучення до експортно кредитних програм у Україні, і співпраця з ним аграрних підприємств дозволить знизити ризиковість поставок сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки; отримати аграрним підприємствам кошти зі нижчими процентними ставками (ніж при кредитуванні «власними» коштами банку).

Ключові слова: страхування експортних позик, позикові ризики, експортні ризики, програма кредитування

The article reveals the importance of export and credit risk insurance in the foreign economic activity of agricultural enterprises. Economists who have made a significant contribution to the study of problems related to the disclosure of the nature and peculiarities of insurance of foreign economic activity of the enterprise are mentioned. The key characteristics, limitations, features and problems of export and credit insurance development of agricultural enterprises are considered. On the example of «Agrotehsoyuz» LLC, whose economic activity

involves the importation of agricultural machinery and spare parts from Germany, Italy and France and its subsequent sale, the mechanism of export risk insurance is analysed and an example of using the advantages of the «Coface» lending programs is given. «Coface» criteria for cooperation with banks are given. «Coface» model for local and export deliveries is presented. The steps of Cofaces decision to provide export coverage insurance coverage are demonstrated in several stages. Here are the main benefits of using «Coface» lending programs. The efficiency of improvement of the organizational component of the foreign economic activity management system for «Agrotechsoyuz» LLC in the future periods was evaluated by analysing the dynamics of profit from the FEA implementation and closely related to the introduction of the customs license structure and the use of the «Coface» credit system. The complex effect of the proposed measures in the activities of Agrotechsoyuz LLC is analysed. It has been determined that export credit insurance instruments, in the context of supporting foreign economic activity of agricultural enterprises, require more detailed refinement. It is established that the functioning of export credit programs has certain advantages for all FEA subjects. Export credit programs are longer than using other credit instruments. At the same time, involvement in export-credit programs in Ukraine and cooperation with agrarian enterprises will reduce the risk of supply of agricultural products to foreign markets; to get agrarian enterprises funds with lower interest rates (than when lending to the banks own funds).

Key words: export credit insurance, credit risks, export risks, credit program

Вступ. Страхування експортних і кредитних ризиків є колосальним засобом реалізації проєкспортної політики кожної країни, а саме підтримки вітчизняного бізнесу. Маючи страхове забезпечення, експортери рішучіше входять в ті сектори світового ринку, що характеризуються підвищеним ризиком. З іншого боку, експортери, маючи підтримку страхових товариств, мають більше можливостей задля отримання позик. Існують різні напрями підтримки експортерів, наприклад страхування експортних позик, що дає змогу захистити експортерів від ризиків, що виникають за експортного кредитування. В Україні фінансова підтримка експорту в формі страхування експортних позик знаходиться лише на початковій стадії свого становлення. Вагомий внесок в дослідження проблем, пов'язаних зі розкриттям сутності і особливостей страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємства, зробили науковці М.Й. Дідіківський, А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева, А.Ю. Архипов, А.В. Атаєв, Й.В. Гришин, М.Ю. Карякин, Н.П. Кузнєцова, Т.В. Нікітіна і ін.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у обґрунтуванні необхідності створення дієвої системи страхування експортних позик і визначенні перспективних напрямків страхування експортних позик з метою підтримки вітчизняного бізнесу на прикладі ТОВ «Агротехсоюз».

Методологія. Під час вирішення поставлених цілей в статті було використано наступні загальнонаукові методи: якісний аналіз і синтез (задля дослідження теоретичних підходів до страхування експортних і кредитних ризиків на підприємстві ТОВ «Агоротехсоюз»), структурний; таблично-графічний (задля систематизації і візуалізації цифрової інформації).

Результати дослідження. Діяльність аграрних підприємств на зовнішніх ринках пов'язана з величезною кількістю ризиків, що можуть перетворити успішну операцію на збиткову, і призвести до значних майнових втрат експортера сільськогосподарської продукції. Як правило, зазначені ризики виникають через недостатність достовірної інформації про умови роботи у конкретній країні, її політичну і економічну ситуацію,

платоспроможність потенційних партнерів. В той же час, більшість експортних поставок аграрних підприємств здійснюються з відстрочкою платежу, тобто з використанням певних кредитних механізмів. Відтак, виникає необхідність в страхуванні експортних позик з метою підтримки зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України [1].

Експортним кредитом є позика, що надається країною-експортером країні-імпортерів на оплату закупівель. Він може здійснюватися в формі позики постачальника (чи комерційний позика), де позикодавцем виступає компанія-експортер, що поставляє іноземним контрагентам товари чи послуги з відстроченням платежу; позики покупцеві (чи фінансовий позика), де позикодавцем виступає банк країни-експортера, а позика надається під покупку певних товарів експортера [2].

В Україні досі відсутній механізм підтримки вітчизняних експортерів сільськогосподарської продукції, у тому числі й через страхування експортних позик. Звичайно, у країні постійно розробляються законопроекти, приймаються рішення про створення різного роду установ, основною функцією котрих було б стимулювання експорту вітчизняної продукції. Проте ці проекти не реалізовано, тому проблеми залишаються не вирішеними.

На сьогоднішній день експортні позикові програми існують в більшості країн Східної Європи: COFACE (Франція), HERMES (Німеччина), KUKE (Польща), CESCE SA (Іспанія), МЕНІВ (Угорщина).

На прикладі ТОВ «Агоротехсоюз», господарська діяльність якого передбачає ввезення сільськогосподарської техніки і запасних частин, з Німеччини, Італії і Франції і подальший її продаж [3], приведено приклад використання переваг програм кредитування «Coface». «Coface» здійснює діяльність із страхування експортних позик й управління дебіторською заборгованістю, володіє єдиною базою даних, котра налічує понад 40 млн. компаній по всьому світу. Бізнес-модель «Coface» дозволяє застосовувати наявні технології оцінки ризиків, з огляду на специфіку країни страхування. Компанія є світовим лідером на ринку Позикового страхування й у той же час обслуговує понад 50 тис. клієнтів по всьому світу [4]. В 2008 р. було підписано угоду про глобальну співпрацю між «Coface» й банківською групою HSBC. «Coface» надає кредити компанії, за умови поручительства банку, котрий відповідає встановленим критеріям:

- величина власного капіталу банку більше 500 млн. євро;
- участь банку в українській системі страхування вкладів;
- проведення перевірки актуального становища банку на предмет наявності історичних ризиків;
- позитивний досвід роботи банку з іншими компаніями зі страхування експорту або німецькими банками;
- підтвердження рейтингу банку міжнародними рейтинговими агентствами (Standart&Poor's, Moody's, FitchRating або Interfax).

«Coface» й «ПрайсвотерхаусКуперс» консультують експортерів й фінансують банки у процесі підготовки заяви на отримання страхового покриття уряду. Після прийняття рішення про надання страхового покриття «Coface» веде консультаційне супроводження проекту у процесі його

реалізації і виплачує відшкодування при настанні страхового випадку. Основні риси, що характеризують діяльність «Coface» (рис. 2).

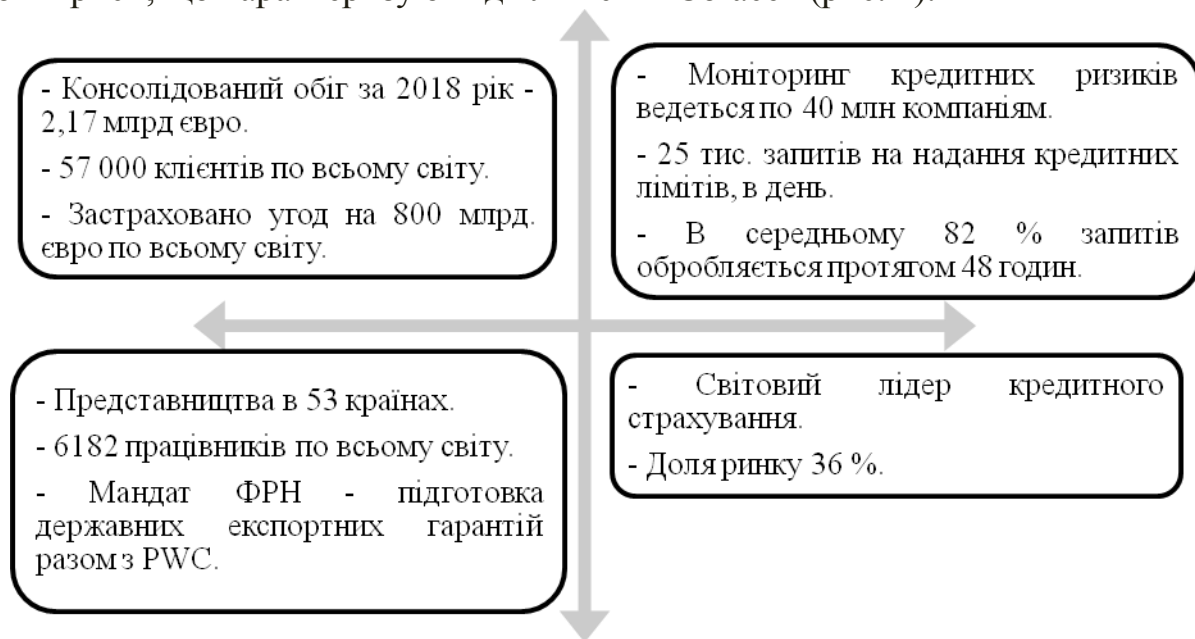

Рисунок 2 - Характеристика «Coface»

Джерело: [4]

«Coface» співпрацює з основними виробниками сільсько-господарської техніки: Claas, Lemken, Goringof, тому компанія «Агротехсоюз» може претендувати на покриття «Coface», позаяк є офіційним дилером цих виробників. Фірма – виробник сама замовляє дане покриття і у разі необхідності надає всі необхідні документи про фінансовий стан ТОВ «Агротехсоюз», оскільки виробнику вигідно аби угода про купівлю-продаж відбулась. Етапи прийняття рішення «Coface» стосовно надання страхового покриття експортних угод здійснюється у декілька етапів (рис.3).

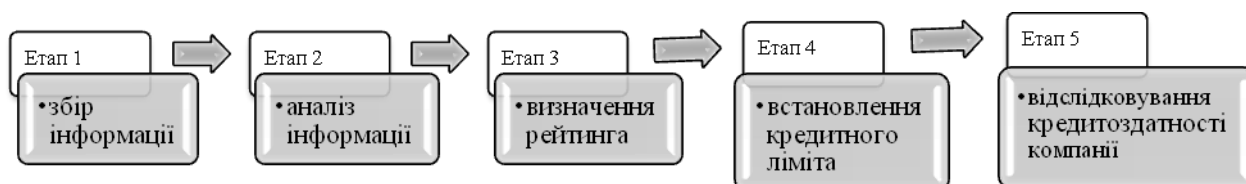

Рисунок 3 - Етапи прийняття рішення «Coface»

Джерело: [4]

На рис.3 продемонстровані етапи рішення «Coface» щодо надання страхового покриття. Все починається зі збору і аналізу інформації про компанію. Після цього страховик визначає рейтинг підприємства, й відштовхуючись від показника встановлює кредитний ліміт. Після цього страховик перевіряє кредитоспроможність іноземного партнера експортера і за результатами перевірки виносить кредитне рішення, яке може підтвердити запитану суму, зменшити її до прийнятного задля страхування рівня чи відмовити у страхуванні позики.

Загалом схема кредитних угод задля імпортованих поставок за «Coface» має наступний вигляд (рис. 4).

Рисунок 4 - Бізнес-модель «Coface» на прикладі імпорتنих операцій

Джерело: [4]

На рис. 4 продемонстрована бізнес-модель «Coface» на прикладі імпорتنих операцій. Між постачальником А і покупцем Б підписується договір про доставку/оплату. Підрозділ «Coface» надсилає запит Позикового ліміту до «Coface» країни Б, а звідти отримує рекомендації по позиковому ліміту задля кінцевого прийняття рішення локальними підрозділами «Coface».

Система фінансового кредитування «Coface» дуже вигідна задля підприємства, позаяк відсоткова ставка по позики значно нижча ніж середня у українських банках. Окрім цього, покриття «Coface» має інші переваги (рис. 6).

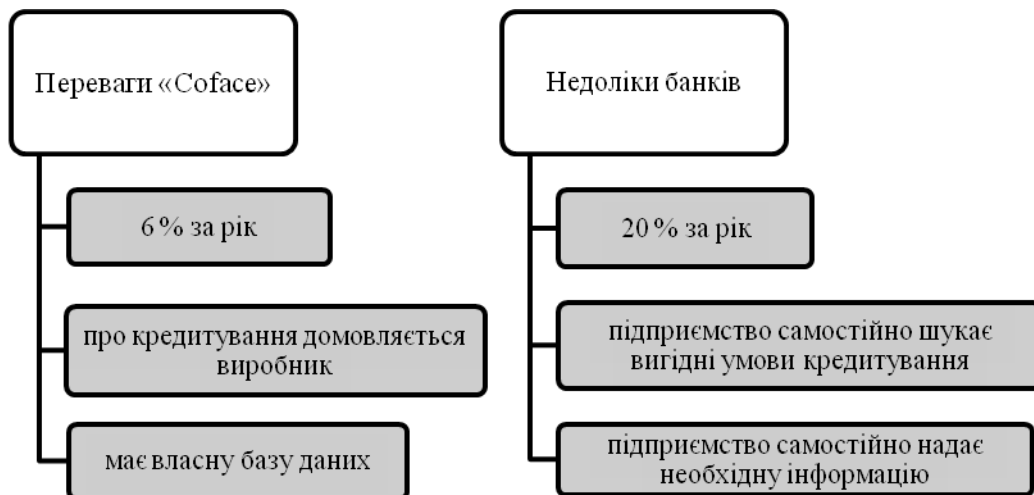

Рисунок 5 - Основні переваги покриття «Coface»

Джерело: [4]

Ефективність удосконалення організаційної складової системи управління зовнішньоекономічної діяльності задля ТОВ «Агротехсоюз» буде оцінена результатами діяльності підприємства в майбутніх періодах шляхом аналізу динамки прибутку від здійснення ЗЕД й тісно пов'язана зі запровадженням митного ліцензійного складу і застосування кредитної

системи «Coface». Саме тому проаналізовано комплексний ефект від запропонованих заходів в діяльності ТОВ «Агротехсоюз» [5].

Загальний економічний ефект від створення і введення у дію митного ліцензійного складу може бути представлений наступним чином.

Середньорічний обсяг запасів підприємства ТОВ «Агротехсоюз» складає 67004782,58 млн грн (без ПДВ) [5]. Задля того аби сплатити до державного бюджету 20% ПДВ, а саме: $67004782,58 \times 0,2 = 13400956,52$ млн грн (у р.)

Підприємство змушене скористатись банківським кредитом, відсоткова ставка якого складає 20%.

$(13400956,52 \times 20\%) / 365 \times 75,25 = 552559,988$ – % по позики.

Позаяк компанія «Агротехсоюз» є офіційним дилером техніки і запасних частин [5], то доцільно розглянути їх окремо, так як, відповідно до податкового законодавства України при розтаможенні запасних частин накладається мито в розмірі 5% .

Розглянемо відношення кількості техніки до кількості запасних частин:

$$\frac{\text{техніка}}{\text{запасні частини}} = \frac{70\%}{30\%} = \frac{64994637,81}{2010144,774} \quad (1)$$

$2010144,774 \times 0,05 = 100507,2387$ тис грн – сума мита, яку підприємство сплачує до бюджету.

$100507,2387 \times 0,2 = 20101,447$ тис грн – проценти по позики.

$552559,988 + 20101,447 = 572661,4357$ тис. грн.. – чиста економічна вигода від побудови митного ліцензійного складу.

За попередніми розрахунками, «Coface» надає товарний позика по продукції CLAAS (сільськогосподарська техніка) на 1.33 млн євро, по LEMKEN на 1 млн 200 тис євро, по GERINGOF на 300 тис євро.

Задля подальшого розрахунку євро слід перевести у гривні, середній курс за 2018 р. вважаємо 1 євро = 30 грн.

CLAAS – 1.33 млн євро = 40 млн грн.

LEMKEN – 1 млн 200 тис євро = 36 млн грн.

GERINGOF – 300 тис євро = 10 млн грн.

Позаяк, середня ставка по позики у банках України – 20 % , ставка по «Coface» складає 6 % річних [4] , то задля підрахунку ефекту слід від 20 % відняти 6 % , тому у розрахунках використовуємо 14 % .

$$FV = PV \times (1 + \%)^n, \quad (1)$$

де: FV – майбутня вартість; PV – теперішня вартість; % - проценти по позики; n – кількість років.

$FV = 40 \text{ млн. } (1 + 0,14)^1 = 5\,600,0$ тис. грн. – сума коштів, яку б ТОВ «Агротехсоюз» сплатив, якби брав позика на придбання техніки CLAAS.

$FV = 36 \text{ млн } (1 + 0,14)^1 = 5\,040,0$ тис. грн. – сума коштів на техніку LEMKEN.

$FV = 10 \text{ млн } (1 + 0,14)^1 = 1\,400,0$ тис. грн. – сума коштів на придбання техніки GERINGOF.

Сума коштів на придбання техніки, яку економить підприємство користуючись покриттям «Coface» становить – 12 040,0 тис. грн.

Як вплине застосування покриття «Coface» на фінансові результати, розглянемо у таблиці.

Таблиця - Звіт про фінансові результати з врахуванням запропонованих заходів

№	Стаття	За звітний період	Прогнозування
1	2	3	4
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	303 470,5	303 470,5
2.	Інші операційні доходи	11 884,9	11 884,9
1	2	3	4
3.	Інші доходи	3 136,6	3 136,6
4.	Разом доходи	318 492,0	318 492,0
5.	Собівартість реалізованої продукції	229 397,8	217 357,8
6.	Інші операційні витрати	68 303,3	68 303,3
7.	Інші витрати	5 158,4	5 158,4
8.	Разом витрати	302 859,5	290 819,5
9.	Фінансовий результат до оподаткування	15 632,5	27 672,5
10.	Податок на прибуток	2 813,9	2 813,9
11.	Чистий прибуток	12 818,6	14 853,9

Джерело: [5]

Долучившись до програми страхування експортних позик «Coface», прибуток ТОВ «Агротехсоюз» зросте на 16 %.

Отже, функціонування експортних кредитних програм має певні переваги задля всіх суб'єктів ЗЕД. В першу чергу, це стосується необхідності підписання певної кількості міжбанківських угод і виконання інших формальних процедур українським банком-позичальником. Окрім того, процедура залучення довгострокових фінансових ресурсів під гарантійне покриття. Експортно позикові програми найбільш тривалі, ніж при використанні інших кредитних інструментів. В той же час, залучення до експортно кредитних програм у Україні, і співпраця з ним аграрних підприємств дозволить знизити ризиковість поставок сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки; отримати аграрним підприємствам кошти зі нижчими процентними ставками (ніж при кредитуванні «власними» коштами банку) і розстрочкою погашення позики до 8,5-10 років; оптимізувати фінансові потоки за рахунок наявності заздалегідь узгодженого графіка платежів. Також вітчизняні аграрні підприємства зможуть отримати можливість додаткової перевірки фінансового стану імпортера задля отримання страхових гарантій і дізнатися про всі наявні ризики неплатежу на конкретному зовнішньому ринку через проведення моніторингу страховиком.

Висновки. Враховуючи все вищевказане можна зробити висновок, що страхування експортних позик аграрних підприємств є актуальною проблемою, вирішення якої призведе до підвищення конкурентоздатності вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках, активізації зовнішньої торгівлі аграрних підприємств, дозволить вирівняти торгівельний баланс країни. Проведено економіко-математичне обґрунтування ефективності використання кредитної лінії «Coface» задля підвищення ефективності реалізації зовнішньоекономічної політики ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Практичне впровадження результатів показує, що залучення до програми страхування експортних позик «Coface» не тільки знизить непродуктивні витрати, а та підвищить прибуток ТОВ

«Агротехсоюз» на 16 %. Спрямованність подальших досліджень в цьому напрямі буде визначатися розробкою підходів до ідентифікації цінностей всіх складових процесу й його у цілому.

Література:

1. Страхування експортних позик. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/37022>
2. Проект Закону України «Про державну фінансову підтримку експортної діяльності», від 31.10.2011. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF78D00I.html
3. Агротехнічна компанія ТОВ «Агротехсоюз». – Офіційний сайт URL: <http://www.ats.in.ua/ua/about> .
4. Офіційний сайт «Coface». URL: <https://www.coface.com>
5. Агротехнічна компанія ТОВ «Агротехсоюз». – Офіційний сайт URL: <http://www.ats.in.ua/agriculture-machines-claas-lemken-horsch-geringhoff>.